

Η δημογραφική διάσταση της ενεργούς γήρανσης

Χρήστος Μπάγκαβος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Δύο μέρη

1. Δημογραφικές μεταβολές και πληθυσμός σε ηλικία εργασίας στην Ελλάδα (1970-2013), με έμφαση στα άτομα ηλικίας 50-64 ετών.
2. Οι προοπτικές και τα σενάρια των μελλοντικών εξελίξεων με ορίζοντα το 2050.

Διερεύνηση των παρακάτω ερωτημάτων:

1. Ποιές ήταν οι μεταβολές του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, και ειδικότερα των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών, στην Ελλάδα τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες;
2. Ποιές διαφαίνεται ότι θα είναι οι προοπτικές έως το 2050 και ποιός ο ρόλος των δημογραφικών φαινομένων στις μελλοντικές μεταβολές;
3. Σε ποιό βαθμό οι διαφαινόμενες προοπτικές μπορούν να θεωρηθούν αναπόφευκτες;

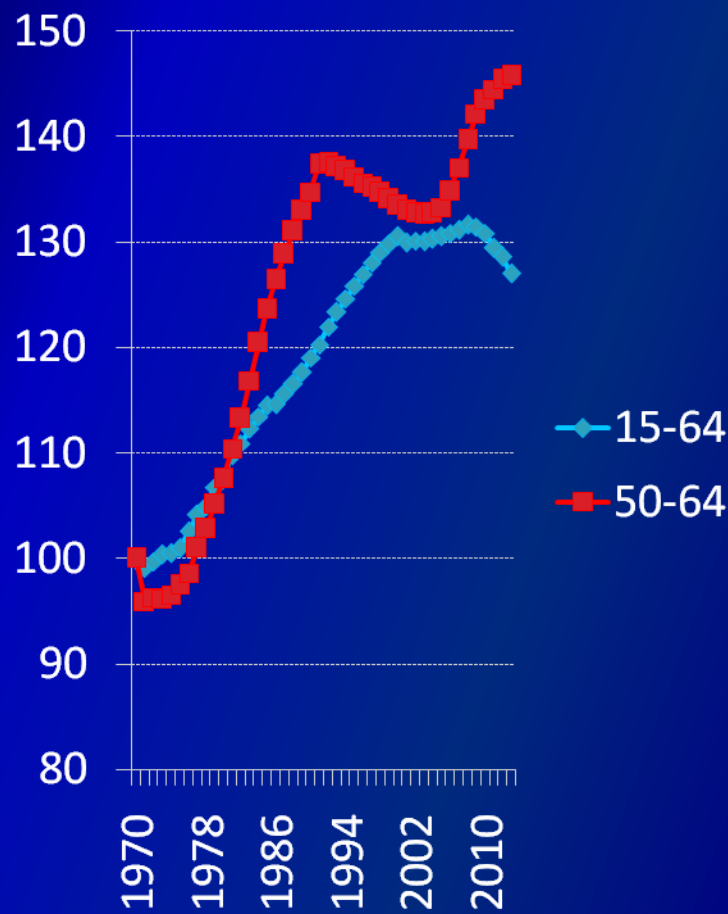
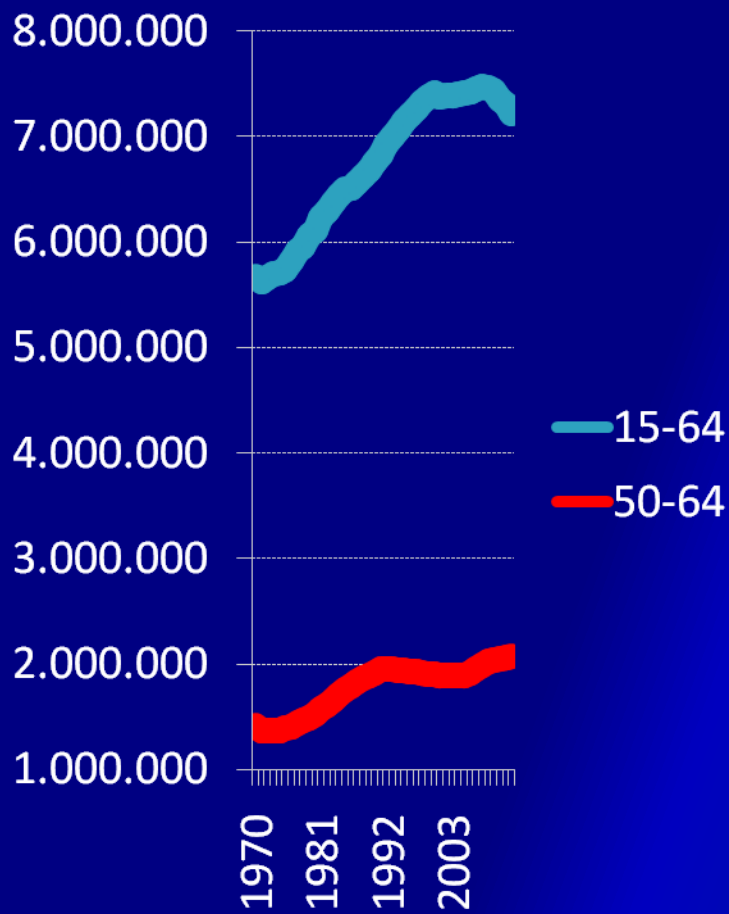
1.

Δημογραφικές μεταβολές και πληθυσμός σε ηλικία εργασίας στην Ελλάδα (1970-2013), με έμφαση στα άτομα ηλικίας 50-64 ετών

Οι βασικές πτυχές των μεταβολών

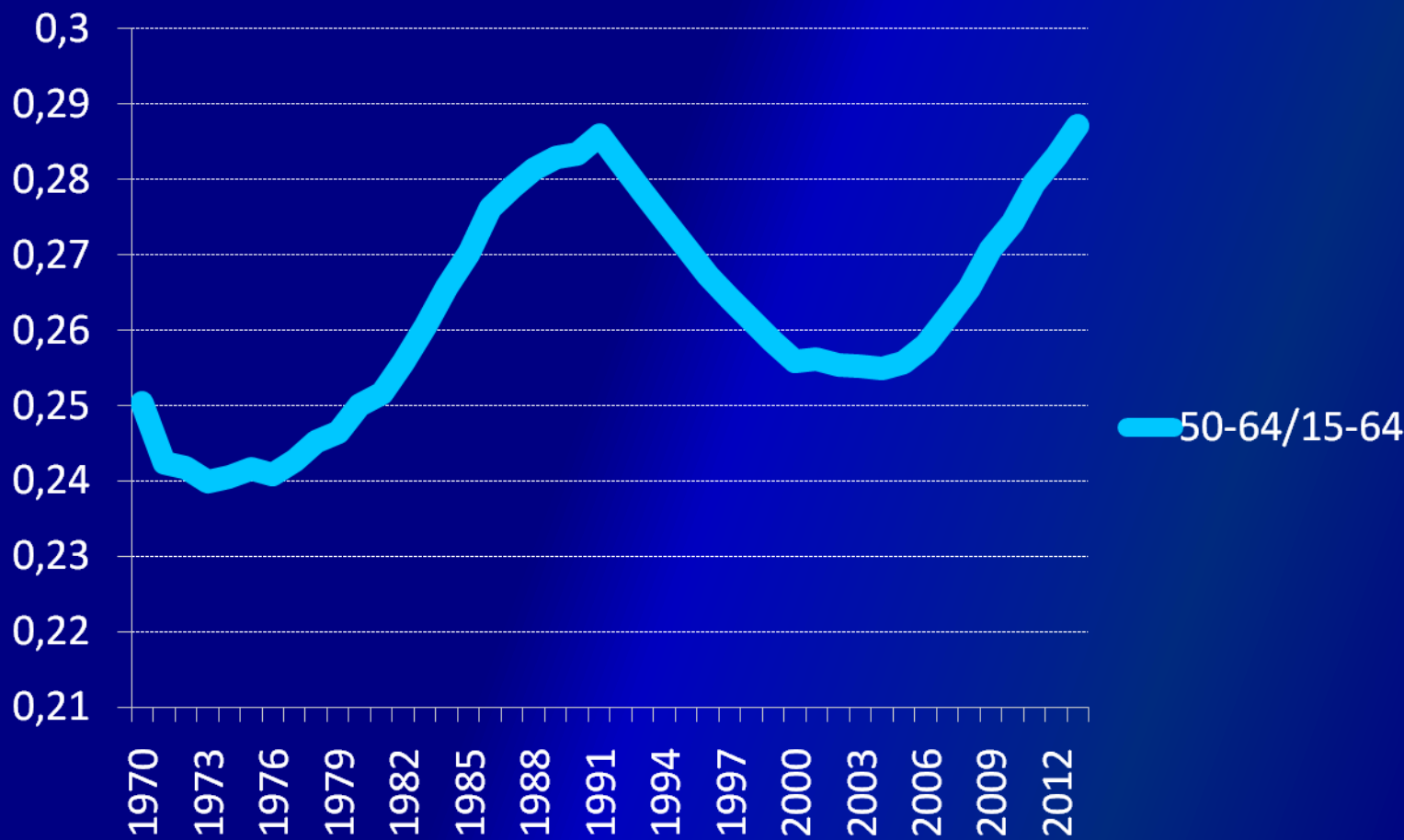
1. Ο πληθυσμός 15-64 ετών αυξάνονταν συνεχώς με εξαίρεση την τελευταία τριετία, όπου το μέγεθος του πληθυσμού αυτού μειώθηκε (Διάγραμμα 1).
2. Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών αυξήθηκε την πρώτη εικοσαετία, στη συνέχεια υπήρξε μια σχετική σταθεροποίηση-ασθενής μείωση περίπου για 15 χρόνια, ενώ την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε αύξηση .

Διάγραμμα 1. Διαχρονική εξέλιξη του αριθμού των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών και 50-64 ετών στην Ελλάδα (1970-2013)

3. Σημαντικές διακυμάνσεις του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών στο συνολικό πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Αύξηση του ποσοστού την περίοδο 1970-1990, μείωση έως τα μέσα της δεκαετίας του 2010 και αύξηση στη συνέχεια (Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών (%) στον συνολικό πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών στην Ελλάδα (1970-2013)

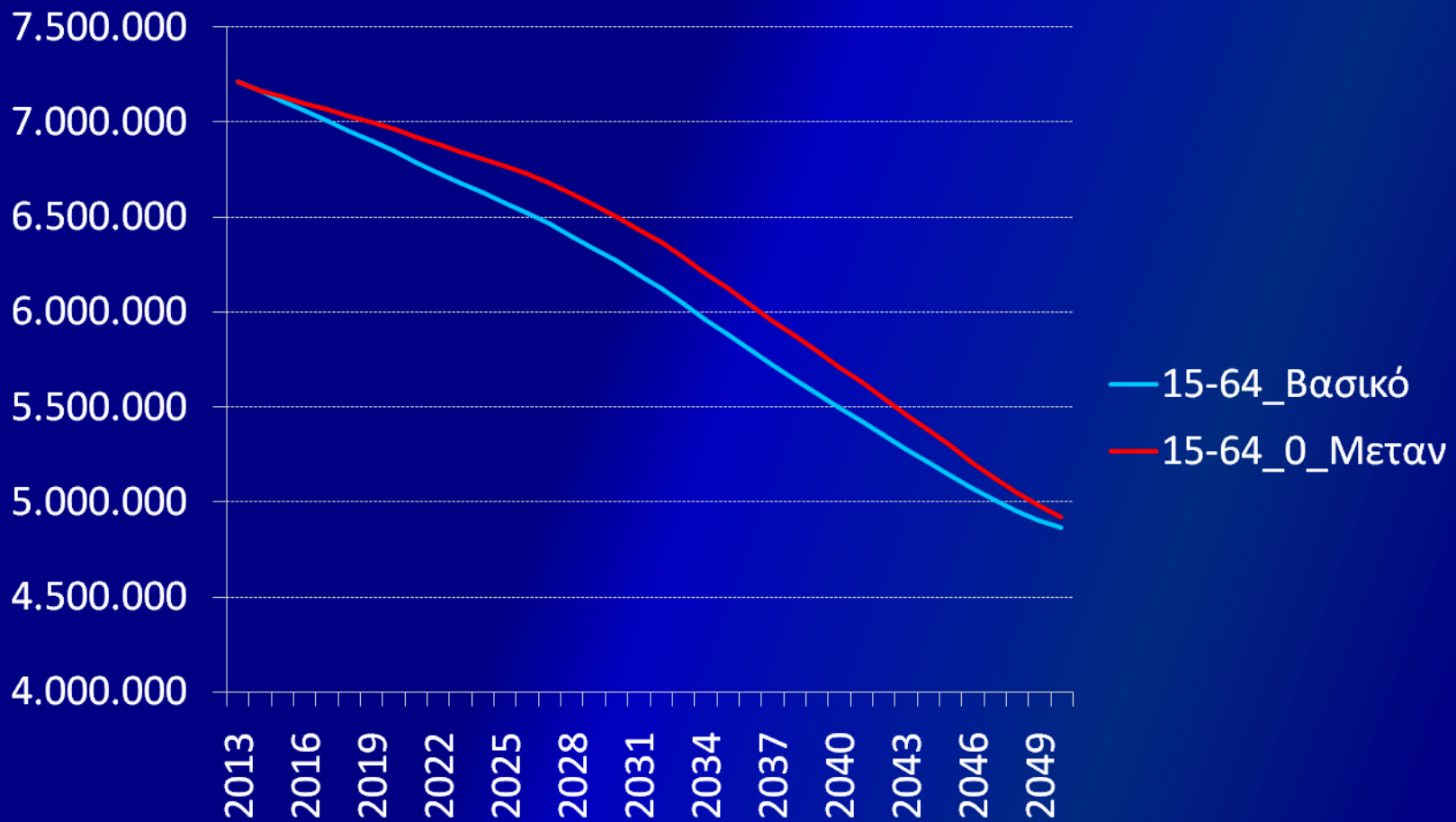
2.

**Οι προοπτικές και τα σενάρια των μελλοντικών
εξελίξεων με ορίζοντα το 2050**

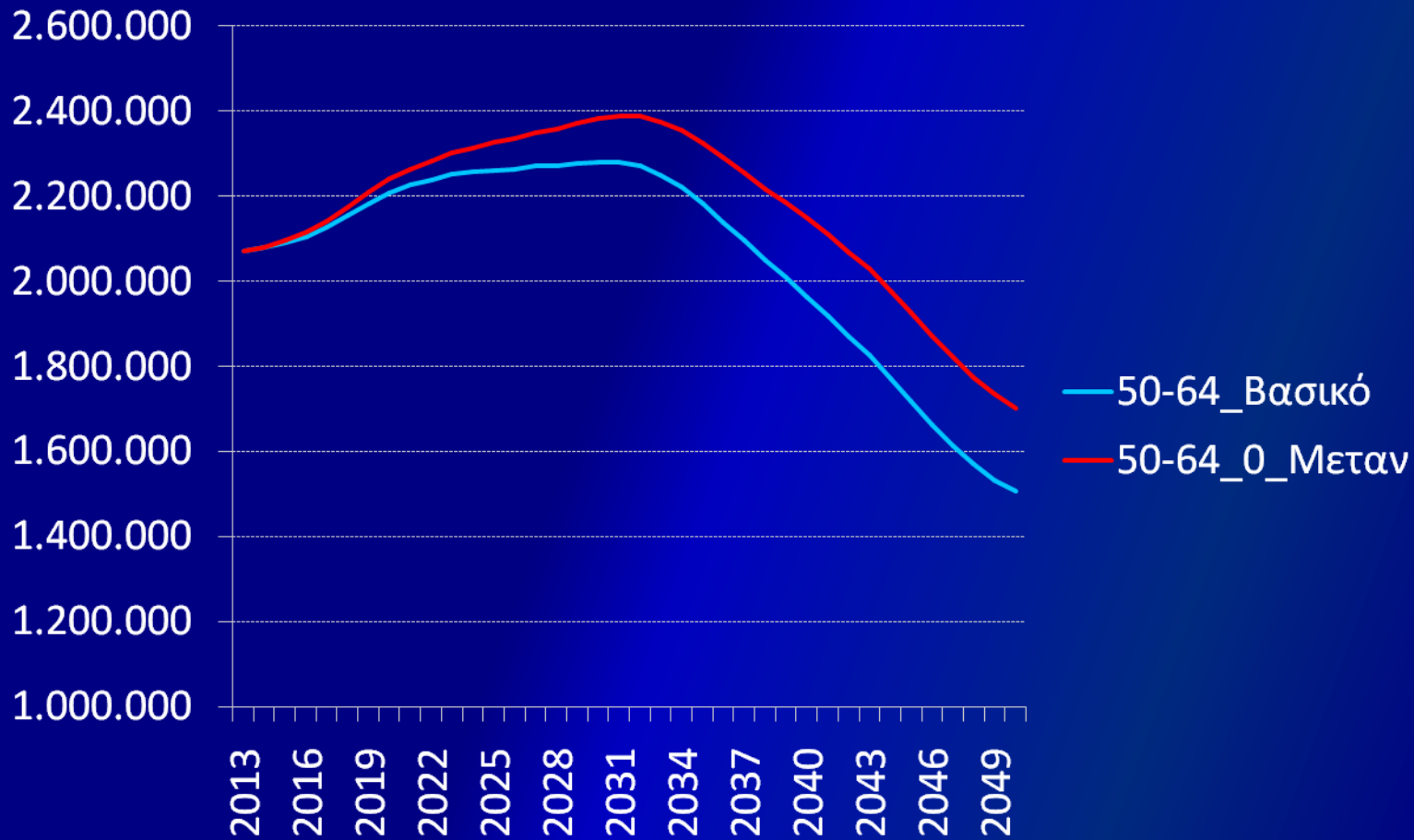
Οι βασικές πτυχές των αναμενόμενων μεταβολών

1. Ο πληθυσμός 50-64 ετών θα ακολουθήσει σχετικά διαφορετική εξέλιξη από τον συνολικό πληθυσμό σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών) – (Διαγράμματα 3 και 4).
2. Πιο συγκεκριμένα, ενώ ο πληθυσμός των ηλικιών 50-64 ετών θα αυξηθεί τα επόμενα 15 χρόνια, για να μειωθεί στη συνέχεια, ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας θα μειώνεται συνεχώς έως το 2050.
3. Συνεπώς το ποσοστό των πιο ηλικιωμένων θα αυξηθεί τα επόμενα 20 χρόνια για να μειωθεί στη συνέχεια (Διάγραμμα 5).

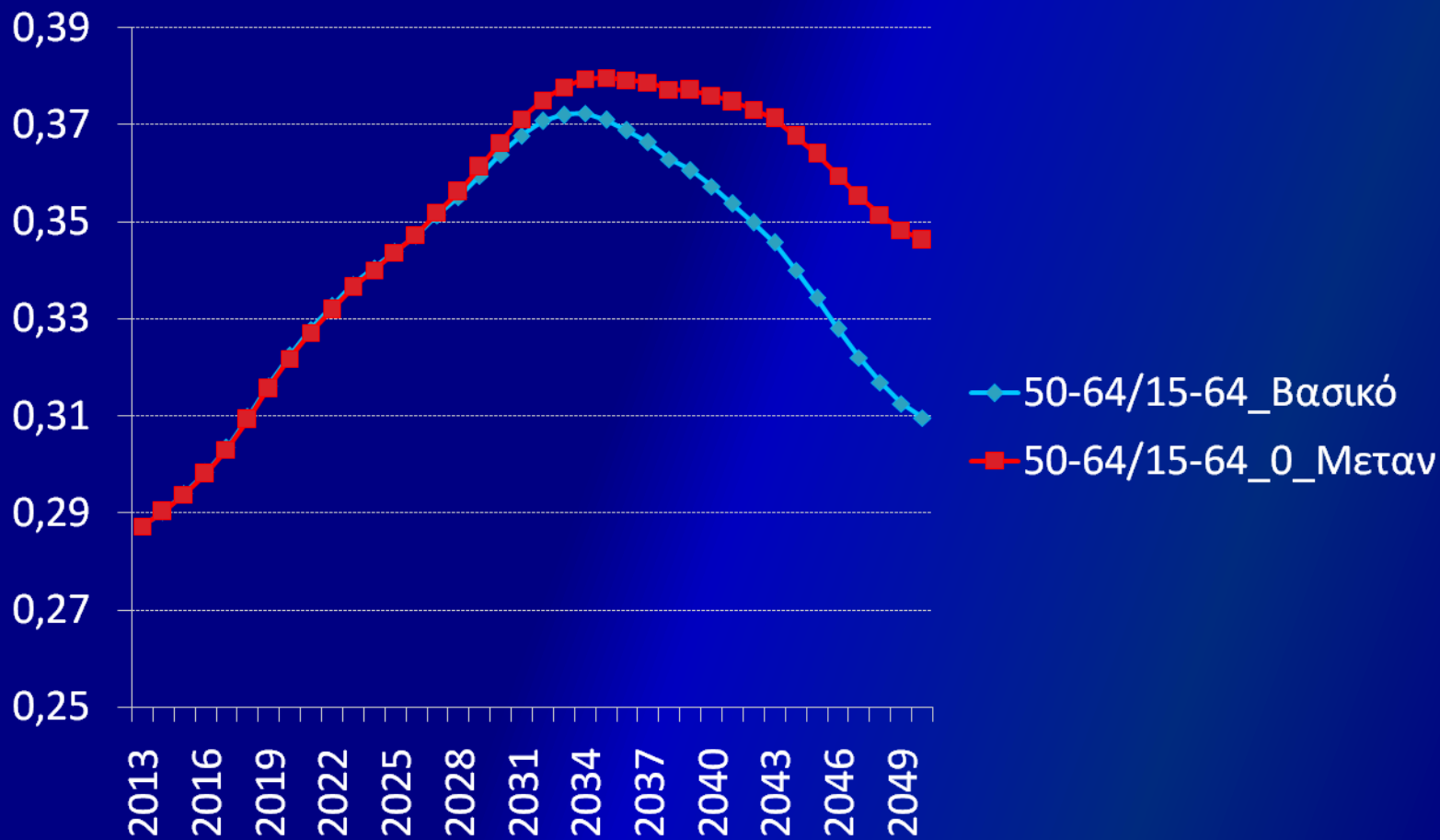
Διάγραμμα 3. Προοπτικές εξέλιξης του αριθμού των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στην Ελλάδα (2013-2050)

Διάγραμμα 4. Προοπτικές εξέλιξης του αριθμού των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών στην Ελλάδα (2013-2050)

Διάγραμμα 5. Προοπτικές εξέλιξης του ποσοστού (%) των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών στον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας στην Ελλάδα (2013-2050)

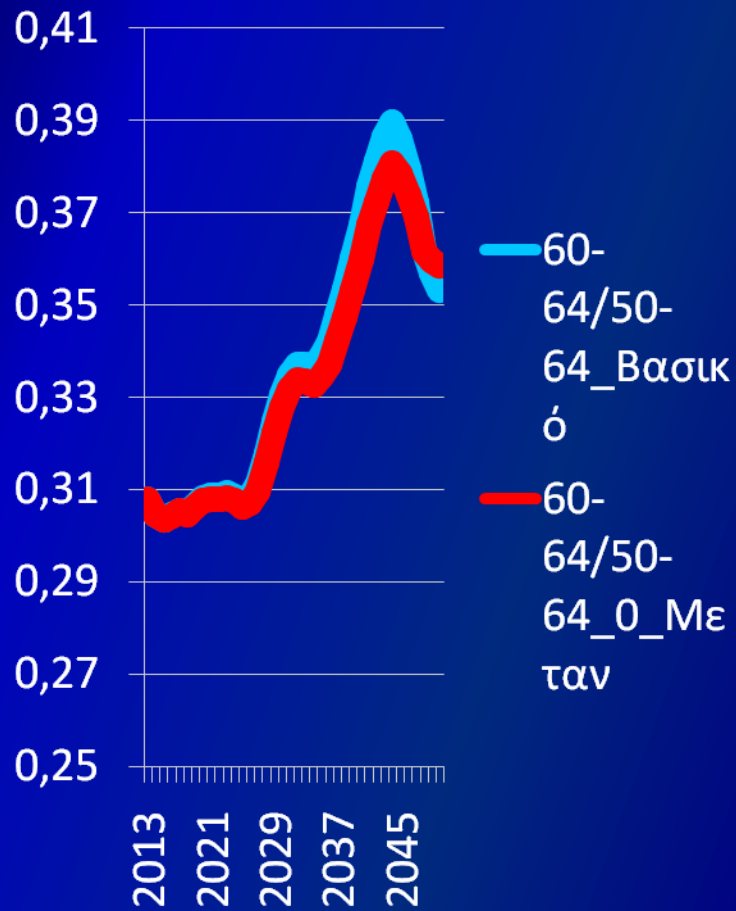
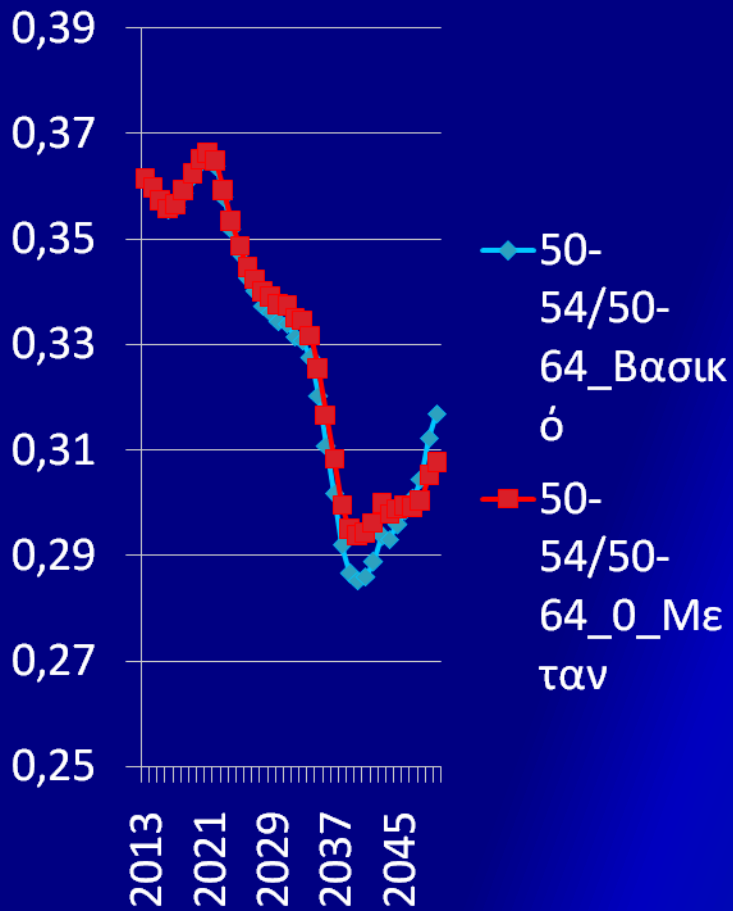
4. Η εξέλιξη αυτή θα είναι συνέπεια σχετικά αντίθετων μεταβολών και συγκεκριμένα (Διάγραμμα 6) :

α) της σχετικής συρρίκνωσης της πιο νεανικής ομάδας (50-54 ετών)

και

β) της σχετικής αύξησης της πιο γεροντικής (60-64 ετών).

Διάγραμμα 6. Το νεανικό και το γηραιότερο κομμάτι του πληθυσμού ηλικίας 50-64 ετών στην Ελλάδα (2013-2050)

Ο βαθμός βεβαιότητας των αναμενόμενων μεταβολών

1. Τέσσερις παράγοντες συμβάλλουν στον καθορισμό των προοπτικών εξέλιξης :

α) Η γονιμότητα

β) Η θνησιμότητα

γ) Η μετανάστευση

δ) Η σημερινή κατά ηλικία δομή, παράγοντας του οποίου η σημασία συχνά υποεκτιμάται ενώ είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την μελλοντική εξέλιξη του πληθυσμού ηλικίας 50-64 ετών.

2. Η μελλοντική εξέλιξη της γονιμότητας δεν θα επηρεάσει τον πληθυσμό αυτό παρά μετά από 50 χρόνια.
3. Η θνησιμότητα στις ηλικίες αυτές είναι σχετικά χαμηλή και οι όποιες μεταβολές δεν θα επηρεάσουν σημαντικά τον πληθυσμό στις ηλικίες 50-64 ετών.
4. Η μετανάστευση αφορά συνήθως νεότερες ηλικίες. Η επίπτωσή της αφορά σε άτομα που μεταναστεύουν στην Ελλάδα ή φεύγουν από αυτήν σε νεαρές ηλικίες. Γενικά, οι όποιες μεταβολές στη μετανάστευση έχουν μικρή επίπτωση στις προοπτικές εξέλιξης του πληθυσμού αυτού .

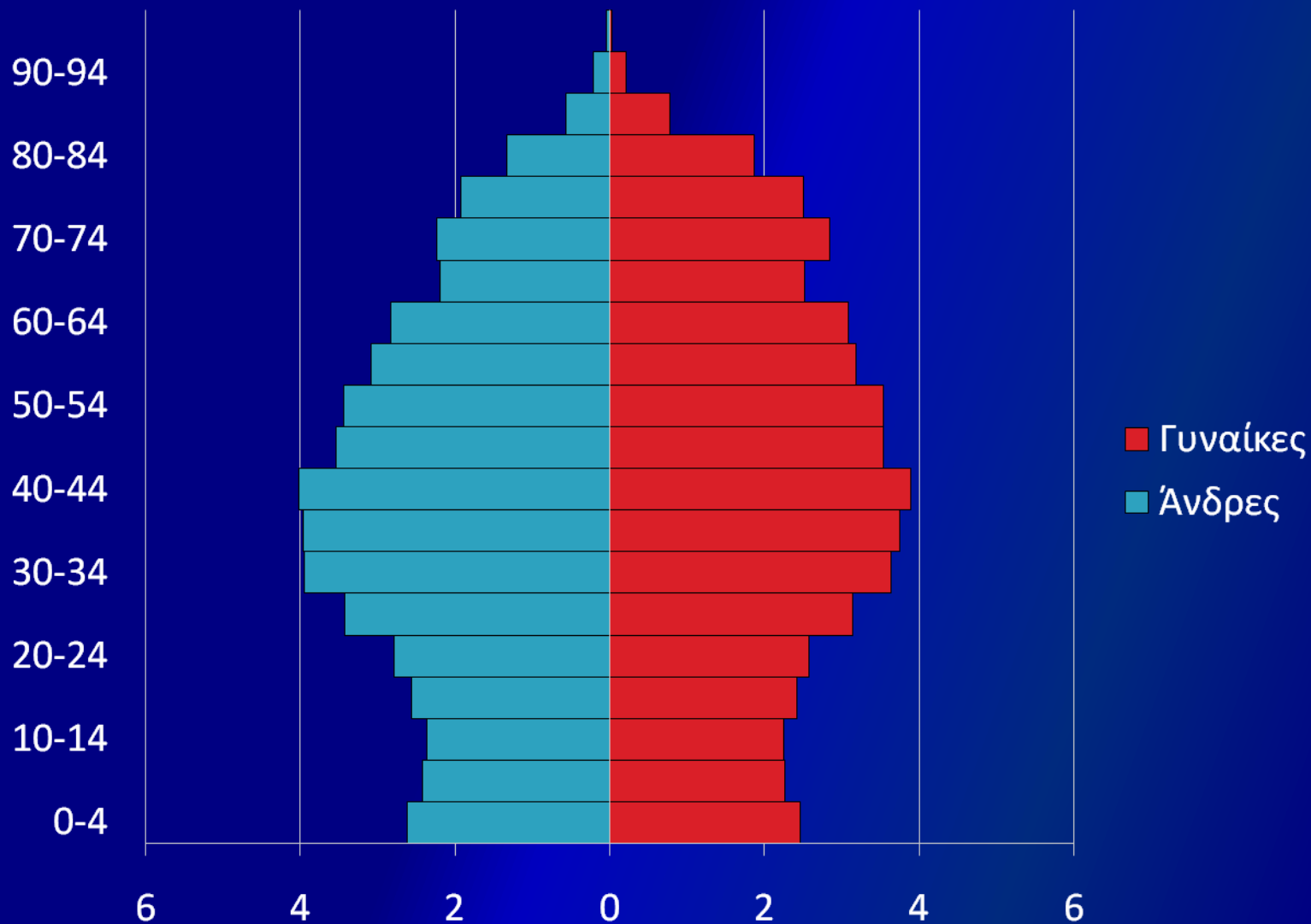
5. Η σημερινή κατά ηλικία δομή θα είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας των εξελίξεων (Διάγραμμα 7).

6. Αυτό άλλωστε προκύπτει από την σύγκριση των αποτελεσμάτων:

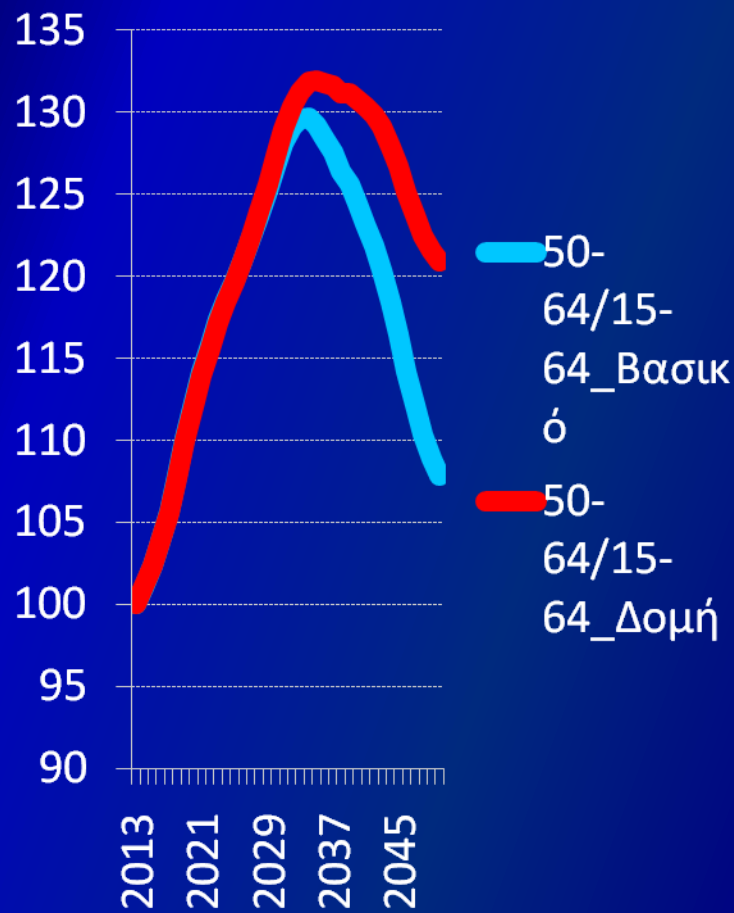
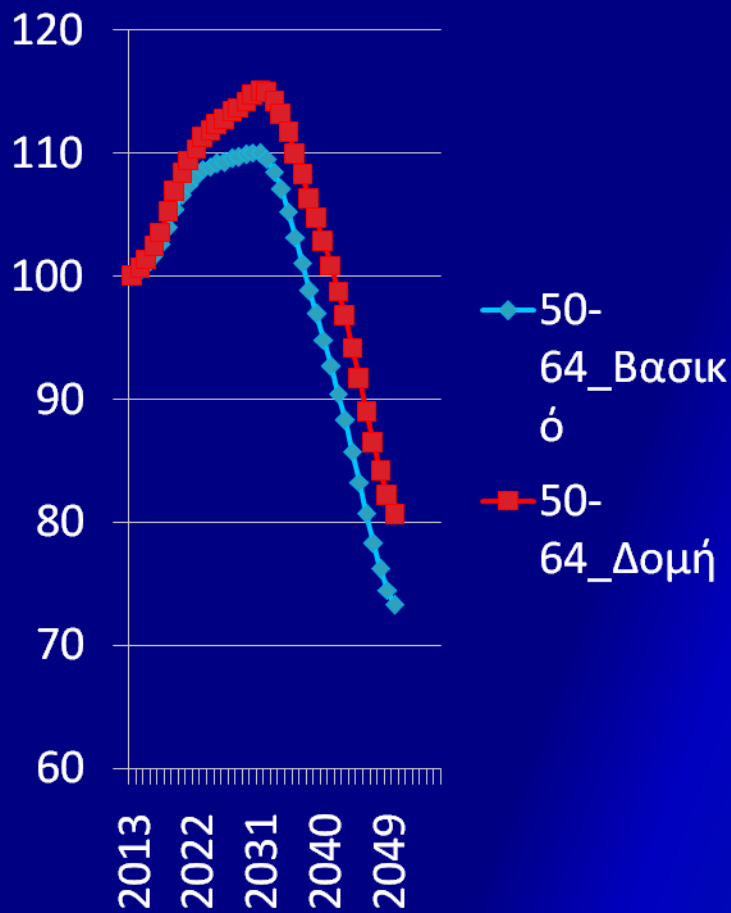
α) του βασικού σεναρίου εξέλιξης και του

β) σεναρίου με σταθερή γονιμότητα, σταθερή θνησιμότητα και μηδενική μετανάστευση, δηλαδή του σεναρίου που αποτυπώνει την αποκλειστική επίπτωση της κατά ηλικίας δομής στις προοπτικές εξέλιξης του πληθυσμού (Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 7. Πυραμίδα ηλικιών του πληθυσμού της Ελλάδας (2011)

Διάγραμμα 8. Η επίδραση της κατά ηλικία δομής του πληθυσμού στην διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού ηλικίας 50-64 ετών στην Ελλάδα (2013-2050)

3.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

1. Η μακροχρόνια αύξηση του πληθυσμού των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών που παρατηρήθηκε κατά το παρελθόν αναμένεται ότι θα συνεχιστεί την επόμενη εικοσαετία. Στη συνέχεια, ο πληθυσμός αυτός θα αρχίσει να συρρικνώνεται, αν και το μέγεθός του θα παραμένει υψηλό σε σχέση με αυτό του παρελθόντος.
2. Την επόμενη εικοσαετία, οι παραπάνω μεταβολές, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, θα οδηγήσουν σε σημαντική αύξηση του ποσοστού των ατόμων 50-64 ετών στον συνολικό πληθυσμό σε ηλικία εργασίας.

3. Αυτή η τάση θα επέλθει ως συνέπεια της σχετικής αύξησης των πιο ηλικιωμένων ατόμων (60-64 ετών) και της σχετικής μείωσης των νεότερων ηλικιών (50-54 ετών).
4. Οι εξελίξεις αυτές θα πρέπει σε σημαντικό βαθμό να θεωρούνται αναπόφευκτες, αφού σχετίζονται με την σημερινή κατά ηλικία δομή του πληθυσμού της Ελλάδας. Μάλιστα θα είναι ακόμη πιο έντονες εάν δεν επιβεβαιωθούν οι υποθέσεις για μεταναστευτική εκροή από την Ελλάδα προς το εξωτερικό τα επόμενα χρόνια.